

Warszawa, 26-09-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

VII.501.151.2023.MK

Pan

Przemysław Czarnek

Minister Edukacji i Nauki

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w związku ze skargami, które wpływają do Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie uchwalonych w dniu 17 sierpnia 2023 r. przepisów **dotyczących utworzenia ewidencji „Sportowe talenty”**, (przepisy wprowadzone ustawą z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw; Dz. U. poz. 1718; dalej: ustawa zmieniająca), **pojawiły się wątpliwości co do sposobu zapewnienia właściwej ochrony danych osobowych przetwarzanych w tej ewidencji, a także celowości i proporcjonalności niektórych przyjętych unormowań** – z punktu widzenia poszanowania prawa do prywatności i ochrony danych osobowych gwarantowanych w Konstytucji RP oraz przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie

swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. U. UE L. 119.1 ze sprost., dalej jako: RODO).

Wprowadzone, rozdziałem 6a, do ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1599 i 2185; dalej jako: ustawa o sporcie; zob. art. 36a-36g ustawy) przepisy **regulują utworzenie publicznej bazy danych. Przewidują one gromadzenie danych osobowych wszystkich uczniów, w tym danych wrażliwych, obejmujących szeroki zakres informacji**, tj. imię, nazwisko, nr PESEL (a w przypadku ucznia nieposiadającego numeru PESEL – imię nazwisko, datę urodzenia, serię i nr paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość), a także rok urodzenia, wiek, płeć, masę ciała, wzrost, wynik testów sprawnościowych i datę ich przeprowadzenia; typ szkoły, nazwę i adres siedziby szkoły, do której uczeń uczęszcza lub uczęszczał; klasę i oddział, do których uczeń uczęszcza lub uczęszczał; gminę, powiat i województwo, na obszarze których uczeń uzyskał wynik z testów sprawnościowych (art. 36a pkt 1-11). W uzasadnieniu do projektu ustawy wskazano, że celem utworzenia ewidencji „Sportowe talenty” jest systemowe monitorowanie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży oraz możliwość identyfikacji talentów sportowych.

Jednak **bardzo obszerny zakres danych, w tym danych identyfikujących (także nr PESEL), a także danych wrażliwych, gromadzonych w jednym miejscu budzi zastrzeżenia z punktu widzenia zagwarantowania bezpieczeństwa tych danych.**

Dane przetwarzane w ewidencji w pełnym zakresie są udostępniane każdej szkole (art. 36d ustawy). Szkoła dodatkowo uzupełnia dane przekazane przez rodziców (art. 3 ustawy zmieniającej, wprowadzający zmiany w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. - *Prawo oświatowe*), a także nauczycieli. Szkoła przekazuje również informację uczniowi bądź rodzicom niepełnoletniego ucznia o zgłoszonym przez klub zainteresowaniu wynikiem testów sprawnościowych danego ucznia (art. 36e ust. 3 ustawy).

Ponadto, gromadzone w ewidencji dane, zgodnie z art. 36d ust. 1 ustawy, udostępniane są także innym podmiotom. Zgodnie z art. 36d ust. 2 ustawy dane udostępnione są klubowi sportowemu, związkowi sportowemu oraz polskiemu związkowi sportowemu. Zgodnie z art. 36g ust. 1 ustawy, dane z ewidencji udostępnia się także podmiotowi publicznemu albo podmiotowi niebędącemu podmiotem publicznym, realizującym zadania publiczne – w celu niezbędnym do realizacji zadań

publicznych; oraz innemu podmiotowi – w celu niezbędnym do realizacji przez ten podmiot zadań naukowo-badawczych, dydaktycznych, oświatowych lub statystycznych. Podmiotom tym udostępniane są zanonimizowane informacje. Należy jednak zwrócić uwagę, że nawet udostępnienie informacji bez danych identyfikujących, ale zawierających pozostałe informacje o wieku, płci, wzroście, masie ciała, roku urodzenia, szkole i klasie, do której uczęszcza dany uczeń może prowadzić w pewnych sytuacjach do identyfikacji osoby, w szczególności w sytuacji, gdy dotyczy to uczniów w małych miejscowościach bądź, gdy dane przetwarzane są w sposób zautomatyzowany.

Ze względu na bardzo szeroki, nieokreślony krąg podmiotów, którym udostępnia się dane z ewidencji talentów sportowych, a także ze względu na okoliczność, że dane w pełnym zakresie przetwarzane mają być przez każdą szkołę, ryzyko naruszenia bezpieczeństwa danych osobowych uczniów przetwarzanych w przedmiotowej ewidencji jest wysokie. **Naruszenie bezpieczeństwa tak szczegółowych danych osobowych uczniów może powodować wkroczeniem w sferę życia prywatnego uczniów. Ujawnienie danych osobowych dotyczących m. in. masy ciała dzieci i młodzieży naraża je na naruszenie prawa do prywatności.**

Konstytucja RP w art. 47 statuuje natomiast prawo jednostki do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz prawo decydowania o swoim życiu osobistym. Art. 47 ustawy zasadniczej gwarantuje wolność decydowania o sobie i o swoim życiu, której towarzyszy spoczywający na państwie i podmiotach prywatnych obowiązek nienaruszania tej wolności i nieingerencji w sferę przez nią wyznaczoną. Ustanowienie ograniczeń praw i wolności jest możliwe na warunkach przewidzianych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, m. in. „tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie”.

Artykuł 51 ust. 2 Konstytucji RP uniemożliwia zaś władzy publicznej pozyskiwanie, gromadzenie i udostępnianie innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym. Jak podkreślał Trybunał Konstytucyjny, istnienie w art. 51 ust. 2 Konstytucji RP odrębnej regulacji dotyczącej proporcjonalności wkraczania w prywatność jednostki należy tłumaczyć tym, że naruszenia autonomii informacyjnej poprzez żądanie niekoniecznych, lecz wygodnych dla władzy publicznej informacji o jednostce, jest typowym dla czasów współczesnych instrumentem, po

który władza publiczna chętnie sięga i dzięki któremu uzyskuje potwierdzenie swej pozycji wobec jednostki. Autonomia informacyjna, której wyodrębnienie normatywne z całości ochrony prywatności przewiduje art. 51 Konstytucji RP, jest uzasadniona częstotliwością, uporczywością i typowością wkraczania w prywatność przez władzę publiczną. Normatywne wyodrębnienie, ustanowienie w art. 51 ust. 2 Konstytucji RP odrębnego zakazu – ułatwia dostrzeżenie takiego wkroczenia i upraszcza przedmiot dowodu, iż takie wkroczenie nastąpiło. Przedmiotem dowodu staje się wtedy bowiem tylko to, czy pozyskiwanie informacji było konieczne, czy tylko „wygodne” lub „użyteczne” dla władzy. Dowodu wymaga, że złamanie autonomii informacyjnej było konieczne (niezbędne) w demokratycznym państwie prawnym¹. Ponadto w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zwraca się uwagę na konieczność zapewnienia odpowiednich gwarancji ochrony danych osobowych.

W wyroku z dnia 20 stycznia 2015 r., sygn. akt K 39/12, Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że istotne jest „ograniczenie kompetencji każdego z podmiotów ustawowo upoważnionych do przetwarzania danych wrażliwych. Mogą one wykonywać swą kompetencję jedynie, jeśli istnieją pełne gwarancje ochrony danych wrażliwych przetwarzanych bez zgody osoby, której dane dotyczą”.

Informacje o danych dotyczących zdrowia, a do takich należy masa ciała oraz wzrost, należą do tzw. danych szczególnych, tj. kategorii, których przetwarzanie, w tym udostępnianie co do zasady – w myśl art. 9 ust. 1 RODO – jest zakazane. Dopuszczalne jest jedynie wówczas, gdy spełniona jest któraś z przesłanek określonych w art. 9 ust. 2 RODO. Zgodnie z art. 9 ust. 2g RODO przetwarzanie jest niezbędne ze względów związanych z ważnym interesem publicznym, na podstawie prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, które są proporcjonalne do wyznaczonego celu, nie naruszają istoty prawa do ochrony danych i przewidują odpowiednie i konkretne środki ochrony praw podstawowych i interesów osoby, której dane dotyczą.

Mając na uwadze przytaczane standardy konstytucyjne i europejskie, **wątpliwości budzi konieczność tworzenia ewidencji we wskazanych przez ustawodawcę celach.** Jak wynika z uzasadnienia projektu do ustawy, przetwarzanie danych

¹ Zob. np. wyrok TK z dnia 20.11.2002 r., sygn. akt K 41/02 w. TK z dnia 30.07.2014, sygn. akt K 23/11, w. TK z dnia 12.12.2005 r., sygn. akt K 32/04, w. TK z dnia 23.06.2009 r., sygn. akt K 54/07.

osobowych uczniów ma odbywać się w celu monitorowania sprawności fizycznej dzieci i młodzieży oraz możliwości identyfikacji talentów sportowych. Ze skarg wpływających do Rzecznika Praw Obywatelskich wynika natomiast, że rzeczywistym celem przepisów jest umożliwienie klubom i związkom sportowym pozyskiwania informacji o potencjalnych zawodnikach i umożliwienie im kontaktu z nimi za pośrednictwem szkół. Jak wskazano, przepisy „służą *de facto* zaspokajaniu interesów związków zawodowych i klubów sportowych (...) a nie interesom zdrowia publicznego”. Przetwarzanie danych dzieci i młodzieży, w tym danych wrażliwych, odnoszących się sfery osobistej (waga), w takich celach odbywa się przy tym na zasadzie arbitralności, bez zgody uczniów czy rodziców.

W powyższym kontekście zwrócić trzeba uwagę, że aktualnie kwestie dotyczące świadczeń opieki zdrowotnej adresowanych do uczniów reguluje ustawa z dnia 12 kwietnia 2019 r. *o opiece zdrowotnej nad uczniami* (Dz. U. 2019 r. poz. 1078 ze zm.). Opieka zdrowotna nad uczniami ma na celu ochronę zdrowia uczniów, w tym zdrowia jamy ustnej (art. 2 ust. 4 pkt 1 ustawy); kształtowanie u uczniów postaw prozdrowotnych oraz odpowiedzialności za własne zdrowie (art. 2 ust. 4 pkt 2 ustawy). Realizacja celu monitorowania sprawności fizycznej uczniów nie wymaga zatem tworzenia dodatkowej ewidencji przewidującej przetwarzanie szczegółowych danych osobowych, w tym danych identyfikujących uczniów.

W świetle wskazanych standardów ochrony prawa do prywatności i danych osobowych, informacje przetwarzane przez władzę publicznej powinny być ograniczone do tego co niezbędne i nie mogą być pozyskiwane, gromadzone i udostępniane w związku z dowolnie ustalonymi przez ustawodawcę celami.

Wątpliwości budzi więc proporcjonalność rozwiązania, przewidującego gromadzenie danych przez władze publiczne, które następnie mają posłużyć selekcji uczniów pod kątem ich sprawności fizycznej i przydatności do uprawiania sportów. Przy zakładanych celach, gromadzenie i udostępnianie danych zawartych w ewidencji „Sportowe talenty” powinno się raczej odbywać na zasadzie dobrowolności, za zgodą ucznia, bądź rodzica/opiekuna prawnego niepełnoletniego ucznia.

Ponadto, obawy budzić może to, że przyjęte regulacje będą prowadziły do wykluczenia osób z niepełnosprawnością z powodu obniżonej u nich sprawności ruchowej.

Obowiązek zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami prawa do korzystania i uczestniczenia w życiu kulturalnym, sportowym i turystycznym, a także w prawa do edukacji, w tym rozwijania ich osobowości, talentów i kreatywności, a także zdolności umysłowych i fizycznych, przy pełnym wykorzystaniu ich możliwości, wynika z ratyfikowanej przez Polskę w 2012 r. Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami (art. 30, art. 24).

Niezależnie od powyższego, należy także zwrócić uwagę, że **proces ustawodawczy przeprowadzania zmian w ustawie o sporcie, także budzi zastrzeżenia**. Przepisy zmieniające ustawę o sporcie, przewidujące stworzenie ewidencji „Sportowe talenty”, zostały w tożsamym brzmieniu zawarte w projekcie *ustawy o ochronie małoletnich przed dostępem do treści nieodpowiednich w Internecie* (druk sejmowy: 3282) oraz w projekcie *ustawy o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw* (druk nr 3258), która została uchwalona przez Sejm RP w dniu 17 sierpnia 2023 r. Jak wynika z przebiegu procesu legislacyjnego nad ustawą o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym i niektórych innych ustaw, opiniowane przepisy zmieniające ustawę o sporcie zostały wprowadzone do projektu ustawy na posiedzeniu Komisji Zdrowia w dniu 12 lipca 2023 r. poprawką, którą uzasadniono koniecznością wprowadzenia zmian przed początkiem roku szkolnego w związku z potrzebą uruchomienia programu „Sportowe talenty”. Podczas prac nad projektem ustawy o ochronie małoletnich przed dostępem do treści nieodpowiednich w Internecie (druk sejmowy: 3282) został bowiem przyjęty wniosek o wysłuchanie publiczne w zakresie przepisów o ewidencji talentów sportowych, co spowodowałoby wydłużenie procesu legislacyjnego nad przepisami dotyczącymi ewidencji „Sportowe talenty”². Zgłoszenie tak istotnej poprawki, przewidującej wprowadzenie odrębnych regulacji do projektu ustawy o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw w trakcie procesu legislacyjnego, po pierwszym czytaniu, budzić może zastrzeżenia z punktu widzenia art. 119 ust. 1 i 2 Konstytucji RP.

Projekt ustawy o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym i niektórych innych ustaw nie podlegał też konsultacjom środowisk i podmiotów zajmujących się oświatą i prawami

² Zob. np. wyrok TK z 24.03.2004 r, sygn. akt K 37/03, w. z 16.04. 2009 r., sygn. akt K 53/07, w. z 9.12.2015, sygn. akt K 35/15; czy też wyrok TK z 21.12.2005 r., sygn. akt K 45/05, w. z 16.04.2009 r., sygn. akt P 11/08).

dziecka, na co zwracają uwagę wnioskodawcy występujący do Rzecznika. W tym kontekście trzeba również mieć na uwadze założenie wprowadzenia tak istotnych zmian dotyczących praw dzieci i młodzieży od dnia 1 września br., a zatem bez odpowiedniego *vacatio legis*, stawiając w ten sposób w trudnej sytuacji – bez właściwego czasu na przygotowanie się do wprowadzonych zmian – podmioty odpowiedzialne za gromadzenie i zabezpieczenie danych osobowych uczniów (art. 24 i 25 RODO).

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1058), uprzejmie proszę o udzielenie wyjaśnień w sprawie przedstawionych wątpliwości. Ponadto uprzejmie proszę o wyjaśnienie, w jaki sposób będzie egzekwowany obowiązek przekazania informacji dotyczących masy ciała i wzrostu od rodziców i młodzieży, o którym mowa w przedmiotowych regulacjach.

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pan Jan Nowak - Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych, ePUAP

Pani Katarzyna Sójka, Minister Zdrowia, ePUAP

Pan Kamil Bortniczuk, Minister Sportu i Turystyki, ePUAP

Pan Jan Grabiec, Poseł na Sejm RP, Przewodniczący Komisji Cyfryzacji, Innowacyjności i Nowoczesnych Technologii, ePUAP